

www.heemkringwetteren.be

Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring "Jan Broeckaert" vzw Wetteren

NIEUWSBRIEF

Verschijnt 3 maal per jaar

December 2017

21^e jaargang

www.heemkringwetteren.be

walterdewolf@proximus.be

erfgoedcel
LAND VAN
DENDERMONDE

COLOFON

Voorzitter

Erik Van der Haegen, Bloemluststraat 16,
9230 Wetteren
e-mail: erik.van.der.haegen@telenet.be

Ondervoorzitter

Hubert Keuppens, Suikerstraat 5,
9260 Wichelen-Schellebelle
e-mail: hubertkeuppens2@telenet.be

Penningmeester/secretaris

Fernand Schamp, Kerkstraat 31, 9230 Wetteren
e-mail: fsw1@skynet.be

Museumconservator-archivaris

Walter De Wolf, Sportstraat 38, 9230 Wetteren
e-mail: heemkundewetteren@hotmail.be

Museumgids

Luc Bontinck, Wettersestraat 10,
9260 Wichelen-Schellebelle
e-mail: luc.bontinck2@telenet.be

Tentoonstellingen

Christiane Van Impe, Kerkstraat 31, 9230 Wetteren
e-mail: vanimpe.christiane@skynet.be

Bibliotheek

Karel François, Oordegemsesteenweg 235,
9230 Massemen-Wetteren
e-mail: francois.vanherreweghe@telenet.be

Bestuursleden

Jeroen Trio, Markt 1, 9230 Wetteren

Martin Bogaert, Roelandtstraat 4,
9260 Wichelen-Schellebelle

Erik Lorré, 18 Augustuslaan 98/22
9230 Wetteren

Erevoorzitter

Alfons Rasschaert, Statiestraat 17, 9260 Wichelen

Ere-secretaris

Willy Tondeleir, Boergondisch Kruis 16,
9230 Wetteren

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap voor één jaar bedraagt € 9.
Men kan zich als lid laten inschrijven op elke
eerste zaterdag van de maand wanneer het
museum is geopend of door overschrijving op
rekeningnummer **BE21 0682 1293 2003**

Grotere bedragen worden steeds in dank
aanvaard en worden altijd correct aangewend.

INHOUD VAN DIT NUMMER

Woord van de voorzitter	1
Heemkundig Museum Wetteren	2
't Is Nieuwjaar, we schrijven onze nieuwjaarsbrief	3
Hoe in Antwerpen bij de familie Plantin-Moretus de Nieuwjaarsbrief werd uitgevonden	16
Bekende en minder bekende Wetteraars – Emile Joseph Pierre Storms	17
Dringende mededeling	19
Westrem... vorige eeuw...	19
Mededelingen van de Heemkundige Kring	

WERKGEBIED

Het werkgebied van de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige
Kring "Jan Broeckaert" vzw Wetteren bevat de gemeenten
Wetteren, Massemen en Westrem.

WERK MEE AAN DIT TIJDSCHRIFT

Iedereen die dit wilt kan te allen tijde aan dit tijdschrift
meewerken.

Heeft u een artikel over Wetteren, Massemen of Westrem met
geschiedkundige inslag, goed onderbouwd en gestaafd door
een bronvermelding, dan kan dat steeds, onder uw
verantwoordelijkheid, worden gepubliceerd.

De redactie behoudt echter wel het recht artikels te
aanvaarden of te weigeren.

HEEMKUNDIG MUSEUM

Het Museum is elke eerste zaterdag van de maand geopend
van 14 tot 18 uur gedurende de maanden maart tot november.

Tijdens deze periode is het museum eveneens te bezoeken
tijdens de week op aanvraag.

Aanvragen kunnen via walterdewolf@proximus.be
of via de Toeristische Dienst Wetteren
Markt 23 – 9230 Wetteren – tel. 09/366.31.04

Tijdens de maanden november, december en januari is het
museum gesloten wegens herinrichtingwerken.

WOORD VAN DE VOORZITTER

Kerstmis, Nieuwjaar, vorige generaties hebben nooit bespaard op een eigen kleurrijk aangeklede woonkamer waar een leuke menu wacht.

Veel tradities zijn sterk teruggedrongen. Commerciële festiviteiten hebben de plaats ingenomen van de echte gezellige sfeer, al of niet bij een versierde kerstboom.

Het jaar 2017 dooft langzaam uit. We kijken even achterom, naar onze inspanningen, die waren talrijk. Er is een stijging van het aantal bezoekers op de eerste zaterdag van elke maand. Dan stellen we ons museum gewoontegetrouw open voor het publiek.

Wetteren- kermis liep dit jaar parallel met de tentoonstelling “Wetthra 25 jaar geleden” waarvoor ook onze medewerking werd gevraagd.

Onze medewerking aan gemeentelijke evenementen zoals het bloementapijt in september en de Réveil op 1 november zijn daar een goed voorbeeld van.

Eveneens in november hebben onze bestuursleden de mouwen opgestroopt voor een tentoonstelling in de kerk van Overbeke, die parallel liep met de Eerste Wereldoorlog en om het boek te promoten van Julius Serafien D’Haene.

En Walter De Wolf verleende in november zijn volle medewerking aan een “leerwandeling” met anderstaligen door heen Wetteren.

De feestdagen komen er aan. Iedereen maakt zich op om een en ander te vieren, samen met de familie of met goede vrienden, in gezellige familiesfeer, als gastheer thuis, naar een vertrouwde zaak of in een eigen traditioneel milieu, omringd door uw dierbaren.

Onze heemkring plaatste (nog) geen kerstboom in het museum. De donkere maanden december en januari betekenen voor onze conservator Walter De Wolf alle hens aan dek. Opruimen en de ingewonnen plaats weer vullen met goed besproken onderwerpen die tekenend zijn voor 2018. In het jaar 2018 gedenken we het laatste jaar van de Grote Oorlog, een reeks attributen die spreken voor alle leed van de oorlog en het einde er van, moeten de aandacht trekken.

Vraagt u zich al eens af of onze heemkring vanuit het buitenland wordt gecontacteerd? Jazeker. Dat gebeurde enkel weken geleden nog. Een Canadees burger kwam in eigen persoon naar Wetteren om onze hulp en medewerking te vragen. In volgende uitgave zetten we dat in details voor u neer.

Nee, dit wordt verder geen lange opsomming van al onze activiteiten, het is slechts een greep uit een lange reeks waar heel Wetteren van gebruik kon en kan maken.

Iedereen volgt de werken aan de pui van ons gemeentehuis. Samen met jullie kijken we uit naar het einde van die werken en de naderende in gebruik name van de vernieuwde ingang van ons museum.

In deze Nieuwsbrief vindt u een overschrijvingsopdracht om uw lidgeld voor het jaar 2018 over te maken. De lidgelden maken het voor ons mogelijk om de heemkring in al haar aspecten draaiende te houden.

Beste lezer, beste museumbezoeker, het hele bestuur kiest hier bij het moment om u en uw dierbaren prettige feestdagen te wensen, en vooral een gezond, gelukkig en succesvol 2018.

Hubert Keuppens
Ondervoorzitter

HEEMKUNDIG MUSEUM WETTEREN

Werken op twee fronten. In het museum en voor het museum.

In het museum is het dit jaar zo dat een overvloed aan overbodige en waardeloze voorwerpen zullen worden verwijderd. Het is al lang geen geheim dat vele mensen denken dat het museum een depot is waar ze hetgene zij niet kunnen, durven of willen wegwerpen kunnen afleveren, in de hoop van...

Het zijn praktijken die niet kunnen en waar wij ons hebben voorgenomen om meteen en resoluut "NEEN" te zeggen aan de aanbieder van dit soort "schenkingen".

Nogmaals willen we er de nadruk op leggen dat schenkingen die worden aangenomen een deel van een collectie moeten zijn of er kunnen van worden.

Naast deze werkzaamheden moet er meteen gedacht worden aan nieuwe uitstallingen. Een tipje van sluier oplichten? Voor augustus en de kermisperiode wordt aan iets heel spectaculair gedacht. Maar we laten iedereen nog wat in het mysterieuze ongewisse.

Een ander groot werk vindt plaats voor de "Marktingang" van het museum. Velen onder u hebben het reeds gezien. Er wordt een nieuwe pui gebouwd voor ons gemeentehuis! En meteen werd de hoop groot dat tegen onze maartopening het museum opnieuw zal toegankelijk zou via de Markt. Dit zou ons toelaten het binnenzicht van het museum een nieuw kleedje aan te meten.

De noeste werkers van de Brugse firma bouwvakkers/restaurateurs zijn er in geslaagd.

Een nieuwe buiten- en binnendeur werden ook ons deel.

De Heemkundige Kring heeft de werken aan de pui op voet gevolgd. Op de rugzijde van dit tijdschrift ziet u een fotomontage van de uitgevoerde werken.

BEZOEK AAN DE ERFGOEDBIBLIOTHEEK "HENDRIK CONSCIENCE" TE ANTWERPEN.

Het bezoek dat wij vorig jaar al planden aan deze Antwerpse bibliotheek zal nu definitief doorgaan op **WOENSDAG 14 MAART 2018**.

Deelnemen kan door middel van een bevestiging via e-mail walterdewolf@proximus.be of doe een telefoontje op het nummer **0473/860.419**.

We reizen naar Antwerpen met de trein.
Verzamelen aan het station van Wetteren om 13.45 uur.
Ter plaatse nemen wij de tram tot het
Hendrik Conscienceplein, waar de bibliotheek is gelegen.
De rondleiding begint om 16 uur en duurt anderhalf uur.

't Is Nieuwjaar, we schrijven onze nieuwjaarsbrief...

Wat is Nieuwjaar?

Het Nieuwjaar dat vanouds door velen onder ons wordt gevierd met overvloedig eten en drinken, is eigenlijk een overgangsritueel. Het weert de boze geesten en bevordert de vruchtbaarheid en de gezondheid en brengt voorspoed.

Nieuwjaar afwinnen.

Al vroeg op nieuwjaarsmorgen begonnen de mannen met een bezoek te brengen aan de burens om hun een goed nieuw jaar te wensen.

Daarbij werd geklonken met de borrel of de brandewijn. Nog tot diep in de 19^e eeuw ging de brandewijnskop rond, een kom, bij de rijken een zilveren vaas, met daarin een lepel en dan hapte men "brij met bonen" dit was brandewijn met rozijnen.

Dit alles noemde men het "Nieuwjaar afwinnen".

Ook kinderen "wonnen" bij de burens het Nieuwjaar af en ze werden er onthaald op een stuk zelfgebakken koek.

De kinderen van de arme dorpsbewoners trokken het ganse dorp rond en verzamelden zo koek en snoep in een zak. Zij werden echter niet in het huis naar binnen genood. Maar behoeftige volwassenen gingen het dorp rond en probeerden op deze wijze aan wat extra centen te komen. Dit alles gebeurde gedurende de eerste week van het jaar.

In Nederland werden de dienstknechten, de meiden en de vaste boden met vrouw en kinderen onthaald op Nieuwjaarsbollen. 's Middags kregen ze dan nog warm eten en een stuk spek of een flink stuk rundsbraad.

De boeren en de boerinnen gingen op die dag van hun huis of erf niet weg.

Nieuwjaarsdag.

De eerste dag van het nieuwe jaar werd ook aanzien als de start van een nieuw seizoen. In de luchten begon het gevecht tussen de duisternis en het licht, het lengen van de dagen.

Een natuurlijk, doch mysterieus, verschijnsel dat aan de natuur de gelegenheid geeft van wedergeboorte en voortplanting. Voor de boeren en zij die van hun producten kunnen en mogen genieten het vooruitzicht en de hoop op een goede en overdadige oogst.

Waarom valt Nieuwjaar op 1 januari?

Ooit was dit anders. Onze nieuwjaarsdag is een samensmelting van 3 beschavingen. Het is vooreerst de Romeinse cultuur die nadien door de Germaanse is verdrongen. Maar beiden hebben blijvende sporen nagelaten. Naast deze Romeinse en Germaanse beschaving ontstond in het Oosten het Christendom.

Bij de Germanen begon een nieuw jaar op 13 december, de latere Sint-Luciadag, het feest van het licht.

Op 25 december vierden de Romeinen de Brumaliafeesten, het geboortefeest van de Perzische god Mythra. En sedert de 4^e eeuw werd deze dag ook aanzien als de geboortedag van Christus.

1 januari werd door de Romeinen ingesteld. De christenen noemden dit de Circumcisie-dag, dag der besnijdenis.

6 januari noemt men Epiphania. Dit is sedert de 3e eeuw het begin van het kerkelijk jaar. Nu nog steeds in de Griekse Katholieke kerk. De Roomse kerk noemt die dag "Driekoningendag". Drie wijzen uit het oosten ontdekten toen een nieuwe ster, een nieuw licht.

Al deze verschillende data werden nadien versmolten tot één wereldlijke nieuwjaarsdag, met name 1 januari.

Wat is een nieuwjaarsbrief?

De definitie volgens "Van Daele" is: *"brief met gelukwensen voor het Nieuwe Jaar."*

In de huidige maatschappij meer preciezer als volgt te formuleren: *"Een brief door kinderen geschreven en voorgelezen aan hun ouders, grootouders, meter en peter."*

De brief wordt door de kinderen voorgelezen tijdens de periode dat ze lagere school lopen. Dit is, vanaf het ogenblik dat het kind rijp is om te leren lezen en schrijven.

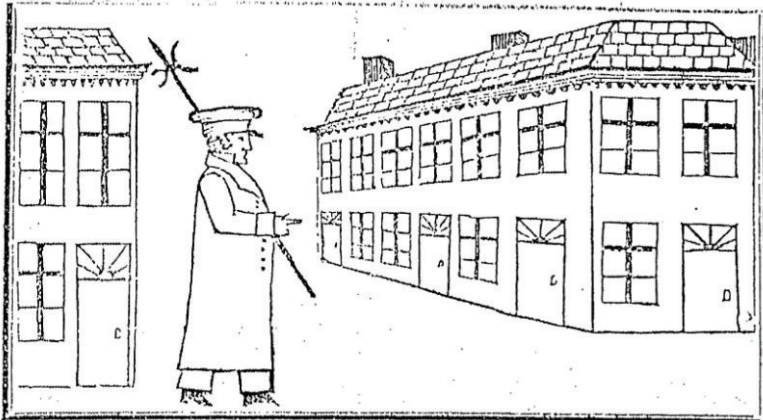
Ontstaan van de nieuwjaarsbrief.

De eerste uitingen van de nieuwjaarswensen dateren van de middeleeuwen. Het waren de middenstanders en de zakenlui die hun cliënteel op de openbare markten een heilvol en vreugdevol nieuw jaar toe wensten.

Het personeel en de boden van de adel werden heilwensen toegestopt, in de hoop dat zij op hun beurt hun wensen aan hun meesters zouden overbrengen.

Zoals bij de “Nieuwjaarswensch der Kortrijkse Biervoeders” in de 18^e eeuw.

Evenzo het personeel van de stadsdiensten zoals nachtwakers, lantaarnopstekers, gasaanstekers boden hun oversten een “heilwensch” aan. Daarmee hoopten ze een bevordering te bekomen.

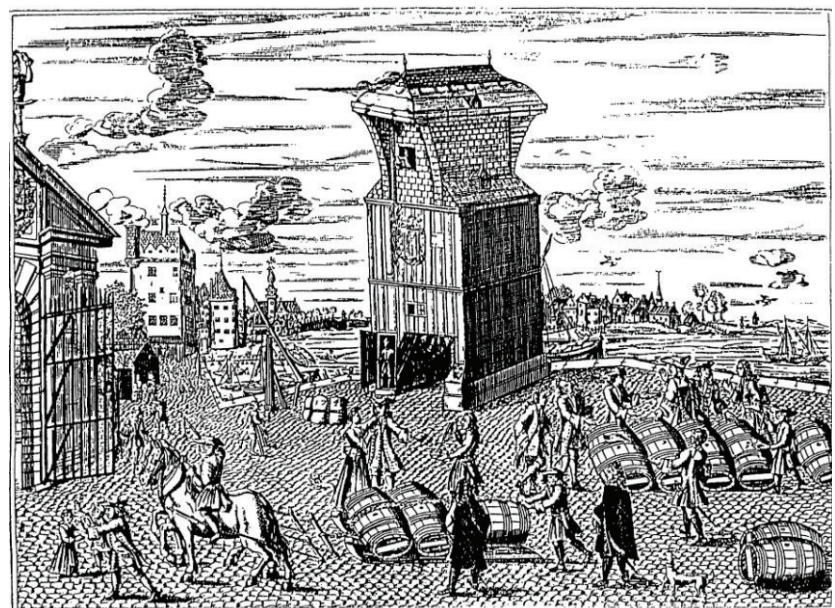
Nieuwjaer-wensch voor het jaer 1849, opgedragen door de Wakers der gebuerten, Aen de Inwooners de stad Gent.

Verz. Bond

Cl. O.Z.

O Gy, die wie ten allen tyden,
Zelfs met ons eizen lyfs gevaar,
Zo vlytig onzen dienst tne wvilen,
Duld dat wy met het nieu-wjaar
U met een heil-wensch romen groeten,
T'wyt een verrukkend hoop ons vleid,
Dat e'onzen sarbeid zult verzoenen,
Door vruigiens van mildsadiheid,
Ja, de Bier-Voeders wenschen slien,
Dat Godt u langen tyd bewaard
Gezond, vry van alle ongevallen,
Tot dat wy ziel ten Hemel vaard

WIJ CRAENKINDEREN WERCKEN DE WIJNEN SOO IN GROOT ALS IN KLEYNEN.
SOO VOOR HEEREN COOPLIEDEN ALS BORGERS ALS GOEDE BESORGERS.
WAER MEDE WY UL ALTEGAER WENSEN SALIGH NIEUV JAER.

NIEUWJAARSWENSEN IN 1718 VAN DE' CRAENKINDEREN'. ONBEKEND. GRAVURE

De Kortrijkse Biervoeders.
Prentenkabinet Brussel – 18^e eeuw.

Door de eeuwen heen.

De Rederijkerskamers, ontstaan tijdens de middeleeuwen, namen de gebruiken nieuw jaar te wensen aan hun leden over. Ze lieten mooie prenten en kaarten drukken die ze aan hun leden gaven.

De leden koesterden die prenten en lieten ze ophangen in hun huizen, zodat ze dagelijks de wensen konden lezen. Ze waren als het ware de voorlopers van de jaarkalenders.

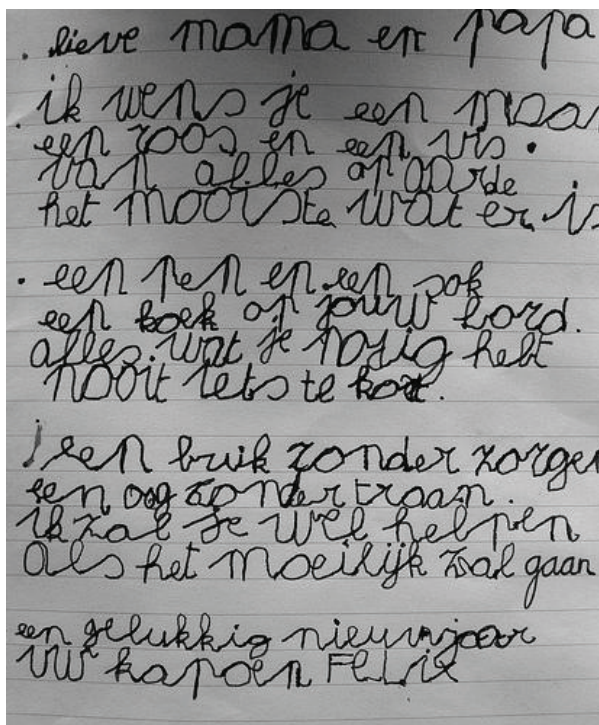
In de 17^e eeuw namen de machtige gilden het gebruik over. Op de feesten van de patroonheilige schonk men ook daar prenten aan de leden met een afbeelding van de patroonheilige op samen met een gebed. Dit werd eveneens in het huis opgehangen gedurende een jaar om bescherming tegen onheil af te smeken.

Er bestaan in Nederland nog enkele exemplaren van dit soort kaarten die werden gedrukt door Christoffel Plantin te Antwerpen.

Omstreeks de 18^e eeuw kwam dan uiteindelijk de nieuwjaarsbrief die vrij snel tot in de scholen doordrong.

Rekening houdend met de achtergrondgeschiedenis van de nieuwjaarsbrief, blijven we ook stilstaan bij de educatieve waarde, de formele emancipatie van het nieuwjaarsschrijven, de inhoudelijke analyse van wat nieuwjaarswensen “schijnen” en “zijn”.

De brief ontwikkelde zich van de Rederijkers tot de schoolnieuwjaarsbrief.

Het was puffen en zweten, om een brief te schrijven onder het wakende oog van de zuster en/of leraar-priester. Het was ook een kunst om het goed te kunnen schrijven en dan ook nog goed te kunnen voorlezen/voordragen.

Nu nog is het een zware opgave, zowel voor de leerkracht als voor het kind van de 1^e graad (7 en 8 jarigen), die de houderig geschreven lettertjes tot worden moeten vormen.

Brieven schrijven en voorlezen zijn zowel gemoed als gevoelens uitdrukken op een plechtig moment.

Zowel kinderen als volwassenen schrijven.

We weten dat in het begin van de 18^e eeuw de kinderen in Hamburg reeds gedrukte brieven gebruikten bij het overbrengen van hun nieuwjaarswensen.

In 1764 werden ze verbonden met de wensen voor Kerstmis. Men gebruikte het grootste deel van de voorpagina van de brief voor de tekening, zodat nog weinig plaats overbleef voor het schrijven van de beste wensen. De eerste nieuwjaarsbrieven bestonden uit slechts één enkele pagina.

Nadien werd het onderliggende blanco blad gebruikt om aanvullende wensen en beloften gedurende het komende jaar op te schrijven.

Vanaf 1870 werden de nieuwjaarsbrieven in alle bekende papierwaarfabrieken en uitgevers gedrukt en verkocht.

Sommige brieven werden door “thuiswerkers” mooi versierd met glitter, pareltjes, prentjes en andere versieringen.

Aanvankelijk werden voor de opdruk van de nieuwjaarswensen houtsneden gebruikt. Later evolueerde de druktechnieken van verfijnde kopergravures tot het litho of steendrukprocédé.

Daarna kwamen de poëzieprentjes, in Gent "pozekes" genoemd. Het waren glanzende, gekleurde en geverniste prentjes meestal in reliëf gestanst. Dit reliëf werd bekomen door de bladen te persen tussen de positieve matrijs en de negatieve patrijs. Daarna werden met deze technieken ook de papierboorden in reliëf gestanst of werden ze tot papierkantwerk omgevormd.

In Duitsland versierden medaillons de briefhoofden. In die medaillons herkende men de regerende vorst.

De nieuwjaarsbrief in de 20^e-21^e eeuw.

Laat ons even de vergelijking maken tussen de brieven door volwassenen geschreven en deze door kinderen.

Volwassenen

Kinderen

Rijk geïllustreerd 1/4 tot 1/2 blad.

Sober geïllustreerd 1/4 blad.

Wederkerende elementen.

Wederkerende elementen.

- geen liefde
- gezondheid gewenst
- goede samenwerking tijdens het jaar

- dank voor ontvangen liefde
- gezondheid gewenst
- best doen op school
- een zonnetje in huis

De omlijstingen worden gracieuzer, sierlijke letters, kaligrafie.

De versieringen kunnen zijn: religieuze thema's, winterlandschappen, bloemen, fruit enz.

Bij het intreden van de schoolplicht wordt het schrijven van nieuwjaarsbrieven een vast patroon tijdens het winterse lessenpakket. Er wordt verondersteld dat de kinderen van de eerste graad met de jaarwisseling al kunnen schrijven., Althans dat waren de toenmalige vooruitzichten.

Periode 1900-1910.

Versiering: Sober en eenvoudig.
Met gestanste plakkertjes.

Brieven van volwassenen gepost op 31 december werden op 1 januari bedeed. Toen werkte de post nog op de eerste dag van het jaar.

Aansprektitels: Zeer lieve ouders.
Lieve Papa en Lieve Mama.

Inhoud: God vragen u nog lang te behouden.
Een goede gezondheid.
Beloften doen van onderdanigheid en werkzaamheid.

Periode van 1910-1920.

Versiering: Tijd van de verluchting.
Uitloper van de Art-Deco-stijl.
Bloemen en slingermotieven.
Gouddruk of groene druk.
Voorgedrukt of zelf versierd.

Aansprektitels: Zeer beminde Meter.
Dierbare Zuster.
Beminde Dochter.

Inhoud: Nederig doopkind.
Dankbaarheid.
Dagelijks tot de Heer bidden.
Later in de hemel...

Het tijdschrift "De Opvoeder" uit Drongen, geeft modelnieuwjaarsbrieven uit. "De Opvoeder" bestaat al van 1906, vandaar dat we aan de kust dezelfde inhoud van de brief vinden als in de Kempen.

Niet alle scholen nemen modelbrieven over. Het initiatief van de leerkracht bepaalt dan de inhoud van de brief. Het is een poëzie-proza-weinig rijm.

Soms werd er aandacht geschonken aan de oorlogsjaren.

*...vooral in deze tijd van opoffering
...er wordt veel van u gevergd
...na slechte tijden, goede tijden
...op uw leven drukkend*

Periode van 1920-1930.

Versiering: Klein formaat van de brieven (gevolg van WOI – onvoldoende papier voorraad).
Intrede van bijbelse figuren.
Engelen.
Bloemen.
Brief in gouddruk met reliëfstans versierd met poëzie.

NIEUW: het trekzak model.
Dit zijn prentjes die men kan uittrekken (driedimensioneel).

Aansprektitels: Beminde ouders.

Inhoud: De teksten uit "De Opvoeder" zijn zeer zwaar en ingewikkeld vooral voor de 3e graad (10 – 12 jarigen).
De teksten zijn te plechtig voor de kindermund.

Periode van 1930-1940.

Versiering: De voorpagina heeft grote figuren die tot 1/3 à 1/2 blad innemen.
Het zijn vooral: bloemmotieven;
fruitmotieven;
winterlandschappen.

De voorpagina heeft een aanspreektitel in mooi handschrift (van de leerkracht - gekaligrafeerd).

Bepaalde scholen lieten de kinderen zelf hun nieuwjaarsbrief versieren.

Aanspreektitels: Teerbemide Ouders.
Liefste Grootouders.
Bemide Meter en Peter.
Bienchers Parents.

Inhoud: G. Z. J. C.
Deze letters staan voor: "Geloof Jezus Christus".
Kinderen uit de burgerij en middenstanderskringen volgden de lessen op een kostschool of pensioonaat, vandaar de vele Franstalige brieven in onze Vlaamse gezinnen.
De leerkrachten schreven de brieven zelf, om die Franse woorden mooi te laten uitkomen.

Periode van 1940-1950.

Versiering: Religieuze tekeningen.
Kerststallen.
Engelen.
Het H. Hart (op de kleine brieven)
Bloemen en winterlandschappen (op de grote brieven)
Het papier wordt sober gehouden. (terug een gevolg van de papierschaarste na WOII).

Hier doen de briefontwerpers stilaan hun intrede zoals:

J. Baillieu= J.B.
O.B.
Monique Martin

Hun ontwerpen waren: spelende, breiende, musicerende kinderen onder de bescherming van hun engelbewaarder.

Aanspreektitels: Zeer bemide...
Liefste Peter.
Bemide Peter.

Inhoud: De periode van WOII is lichtjes voelbaar. Er wordt weinig verwezen naar die tijd, op een paar uitzonderingen na:

...de angst en kommervolle tijden van oorlogsgeweld... (1940).

*...verdwijnen de donkere schaduw van weemoed en kommer,
welke de huidige tijdsomstandigheden er over leggen... (1940)*

Na 1945 treedt de nieuwe spelling in.

Vanaf nu wordt een inhoudelijk onderscheid tussen de Katholieke scholen en het Gemeenschapsonderwijs duidelijk.

Periode van 1950-1960.

Versiering: Er komt een groot onderscheid tussen verschillende schoolinstellingen.

Katholieke scholen

- Religieuze versiering.
- 1/2 blad tot volledig blad met figuren.

Staatsscholen

(gemeenschapsonderwijs)

- Winterlandschappen.
- Roodborstjes.
- Sneeuwmannen.

Grootste verschuiving tussen 1955-1958.

Aanspreektitels: Eerwaarde Tante (tante nonneke).
Zeer lieve Broeder-Peter (peter is hier een kloosterbroeder).

Inhoud:

Katholieke scholen

- Stilaan de inbreng van enkelvoudige teksten.
Zie boekje: "De honderd nieuwjaarsbrieven van Dhr Roggeman.
- Gedaan met bombastische brieven.

De lange brieven zijn aan hun einde toe.

De heropleving van de volwassen nieuwjaarsbrief; postkaarten met de eenvoudige 5-woorden.

De dubbele wenskaart vervangt de postkaart. Er is weer plaats voor meer woorden en goede bedoelingen.

Staatsscholen

- Kinderen maken zelf de inhoud van hun brief.
- Jezus wordt vernoemd maar niet afgebeeld.
- Gedaan met moeilijke woorden.

Periode van 1960-1970.

Een revolutionaire tijd breekt aan. De Golden Sixties laat zijn sporen na. Vanaf nu is alles mogelijk, de tijd van experimenteren is gekomen.

Versiering:

Katholieke scholen

- 1960-1962 – profane teksten en tekeningen.

De voorpagina is volledig ingenomen door de tekening.

- 1963-1966

- Ontwerpers komen op het voorplan
 - Dhr Denhaene – bisschoppelijk College Deurne-Antwerpen.
 - Jaklien Moerman.

Staatsscholen

- 1960-1962 – zelfgemaakte collages.

- 1963-1966

- Aangepast werk door inspraak van de leerling.

Inhoud: Dhr Roggeman maakt voorgedrukte teksten, waarbij enkel het kind zijn naam moet onder schrijven.
Handschrift wordt hier en daar verdrongen door getypte teksten. De inhoud wordt korter.
Een ganse namiddag uittrekken voor het schrijven van de nieuwjaarsbrief is voorbij.
De nieuwjaarsbrief wordt enkel nog geschreven in het Nederlands.
De brief is kindvriendelijk geworden.

Periode van 1970-1980.

Versiering: Tekeningen op kindermaat.
O.L.V. met kinderuitdrukkingen.
Het eerste blad wordt volledig ingenomen door de tekening o.a. winterpret – kinderen op de ski's.

Aansprektitels: Algemene aansprektitels doch hier en daar:
- Liefste Moeke
- Lieve Vader – intrede van de éénoudergezinnen, BOM gezin of gezin met gescheiden ouders.

Inhoud: Minder gebruik van modelbrieven.
Eigen inbreng van de leerkrachten.
Hier en daar nog even gebruik van de "Roggeman brieven".
Vanaf 1975 is het gedaan met de stijfdeftige en stereotype brief.
Het schoonschrift wordt vervangen door bosklassen, zwemklassen, skiklassen, computerlessen. De computerspelletjes doen hun intrede.
Kinderen hebben minder huiswerk. Vandaar... minder schrijven.
Gevolg: het geschrift evolueert minder goed dan vroeger. Toen maakten we nog de evolutie van 7-jarigen naar 12-jarigen mee, met de zichtbare verbetering van het schoonschrijven. Nu blijven de houterige letterz's langer in hun handschrift.

Periode van 1980-1990.

Versiering: Vooral de ontwerpers drukken hun stempel op de nieuwjaarsbrief.
De drukkerijen en/of uitgeverijen spreken zelf ontwerpers aan. Ook bloemisten geven volstrekt mooie foto's van o.a. winterbloemstukken, die als uithangbord kunnen gebruikt worden voor de nieuwjaarsbrief.

Nieuwe ontwerpers: Buki
Janine
Spock
Constanza

Uitgeverijen: Vaessen, Antwerpen
Lannoo, Tielt
Edicorna
Beuselinck
De Keure, Brugge
De Corte, Gent

Inhoud: De teksten worden nog korter, rijmen en strofen vallen volledig weg. Voor het Bijzonder Lager Onderwijs wordt zeker gebruik gemaakt van eenvoudige teksten en woordkeuze.

Periode van 1990-1996.

(De beschrijving van de nieuwjaarsbrieven eindigt in 1996, daar het originele werk in januari 1997 is verschenen.)

Versiering: Winterlandschappen
Huistaferelen
Kleuters maken nog collages
Kinderen van de eerste graad hebben voorgedrukte nieuwjaarsbrieven
Uitzicht: - een kinder-Maria
 - een kinder-Jozef
 - een Christuspop
Winterlandschappen zijn altijd tekeningen van de “boerenbuiten”, het platte land
Minder stedelijke gezichten van en met hoogbouw. De nostalgie keert steeds terug.

Intrede van nieuwe ontwerpers: Staf Wezenbeek
 Defraene
 Anne Beerten
 Roex
 Giordono
 David Merveille
 Trui
 Tine
 Annette Boisnard

Inhoud: Intrede van de alternatieve nieuwjaarsbrief of de dubbele grote wenskaart, van dezelfde ontwerpers van de alom bekende brief.
Vele teksten worden geprint.
Het kind moet zich de moeite niet meer nemen om te zweten op de nieuwjaarsbrief, hij moet alleen nog maar zijn naam eronder schrijven. Dit is alles wat nog van een kind verlangd wordt.

Kerkelijke Nieuwjaarsbrieven.

Op Kerstdag, het Nieuwjaar voor de kerk, worden de kerkelijke en pauselijke heilwensen voorgelezen in de kerk.

1. Pauselijke brief.
2. Bisschoppelijke brief.
3. Brief van het aartsbisdom.
4. Herderlijke brieven voorgelezen tijdens de Eucharistieviering.

Koninklijke Nieuwjaarsbrief.

Aansluitend op de Kerkelijke nieuwjaarsbrief geeft ons vorstenhuis op Kerstavond zijn Kerstboodschap aan de bevolking door. Deze wensen worden op Nieuwjaar hernomen, soms met een kleine aanpassing van de tekst.

Missionarissen van Wetteren.

We willen natuurlijk onze kerkelijke ambassadeurs van Wetteren in het buitenland op hun missie niet vergeten.

Daar het in hun missiegebied niet de gewoonte is nieuwjaarsbrieven te schrijven, sturen ze onderling wel hun wensen aan elkaar.

Pater Snoeck.....Mexico
Pater Bogaert.....Japan
Pater Holderbeke.....Hong Kong
Pater De Graeve.....Bigumbura
Zuster Ingels.....Zuid India
Pater Verstraeten.....Calcutta India

Brieven in Brailleschrift.

Slechtziende of blinde kinderen kunnen maar moeilijk hun nieuwjaarswensen op papier zetten. Dankzij de komst van het brailleschrift was dat voor het blinde kind een grote stap voorwaarts. Vanaf toen kon het ook beter meeleven (beleven) in de geplogenheden van de maatschappij. Het blinde kind wam dichterbij zijn leeftijdgenoten en bij de goedziende kinderen te staan.

Emoties bij het voordragen van de Nieuwjaarsbrief.

Wie herinnert zich dat mooie moment nog?

Het moment van het plechtig voordragen van de nieuwjaarsbrief. Tieners, moeders, grootouders, overgrootmoeders, elk in zijn eigen tijdsgeest heeft deze mooie dagen gekend.

Weken op voorhand bereidden we ons voor. Het begon al bij het kiezen van de brief. *“Deze mooie is voor de ouders. Deze met de kerstal voor mémé en deze met die grote kerstboom is voor pépé of peter”.*

De liefde voor de persoon tot wie we ons richtten was bepalend welke brief we zouden geven. Alle brieven zijn even mooi, maar de persoonlijke sentimentele waarde die we eraan geven bepalen onze gemoedstoestanden op die ogenblikken.

Teksten uit het hoofd leren in de kleuterklas. Bij de zevenjarigen is het de eerste brief ze zelf kunnen schrijven en lezen. De houterige letters staan toch met een mooie “sierbeweging” op papier. We bloosden en kregen het warmer, naarmate de brief zijn einde naderde, en dan “...je kleine kapoen” of “...je lieve schat” naam eronder en ...oef, ’t was gedaan.

Een hele inspanning voor hen die de brieven schreven. Een grotere inspanning voor de leerkrachten die tijdens deze namiddag een klas van 25 schrijvende kinderen in het oog moesten houden.

Geen vlekken maken, uw best doen, elkaar niet duwen, elkaar niet doen lachen, de ernstigheid droop er zo af.

De brieven naar bomma en bompa verliepen wat vlotter. De kleine handjes met hun mollige vingertjes hielden de pen al behoorlijk vast. Een hele beleving, zo op het einde van het jaar.

De precisie, hoe we onze brieven selecteerden, voor wie ze bestemd waren. Alles paste in de tijd, de donkere dagen, de gezelligheid thuis, het lekkere eten, ...

Als kind begrepen we niet waarom onze ouders even een traantje wegpinkten, hoe onze grootouders hun tranen de vrije loop lieten en grootvader eens duchtig aan zijn pijp trok. Het waren emotionele momenten.

Het kind die de brief voorlas, voelde de stilte om zich heen. Iedereen zweeg. Het plechtige moment brak aan. Alle ogen van gans de familie waren gericht op dat ene kind. De oudste of de grootste eerst, volgens de familiale tradities. Het was een drukte van jewelste.

Met een piepstem of een basstem, bevende of plakkerige handen, stijve of knikkende knieën, het kind stond in de volle belangstelling.

En dan... na het beëindigen van dit plechtige moment kregen we een cadeautje en lekkers. De druk en spanning viel van de schouders en het kind kon herademmen. Het was de beurt aan het volgende kind of kleinkind.

Soms vragen we ons af:

“Is het altijd zo geweest?”

“Doen ze het op een ander ook?”

Lekkernijen – Zoetekoek – Geld – Speelgoed.

In vele culturen zijn er tal van koeken en broden gebakken ter gelegenheid van bijzondere dagen en perioden in de jaarcyclus.

Ook in onze gewesten kennen wij het feestgebak.

Kerst- en Nieuwjaarsgebak

Sint-Niklaasgebak

Sint-Maartengebak

Driekoningengebak

...

De meest voorkomende vorm van feestgebak zijn de peperkoeken, de langwerpige (enigszins mensvormige) broden van het type vollaard of krulkoek en grote ronde krentenbroden.

De broden en koeken worden in de Nederlanden sedert de 16^e eeuw versierd met pijpenpatacons, die de vorm van staande of liggende beeldjes aannamen.

Patacons.

Benaming bij verzamelaars en musea: patacon – patakon.

Het woord komt van "patagon", een Albertusdaalder. Het grootste zilverstuk (25 gr. zilver) tussen 1612 en 1710 in de Zuidelijke Nederlanden geslagen.

Patacons waren in het algemeen in steen, klei of pijpengebakken en werden fel gekleurd. Het zijn in het algemeen cirkelvormige plakjes.

Patacon met vogelmotief.

In rijke families werd de patacon daadwerkelijk in de vorm van een zilverstuk of zelfs een goudstuk gegeven.

De patacon is later vervangen door peperkoekprentjes of plakkertjes.

De middenstander die de traditie hoog houdt en de nostalgie niet uit de cultuur wil bannen is Mw Temmerman van de Kraanlei te Gent. Het is een gekend "koekenhuis", de vierde generatie reeds, die nog zelf patacons maakt voor elke gelegenheid.

Ook de familie Mariman uit Hamme zet deze traditie verder.

Christiane Van Impe

Bronnen:

Goossens K., Al in dit soete nieuwe-jaer, De seizoenen nr 6, Antwerpen, 1941.

Stroobants A., Patacons uit Dendermonde, Dendermonde 1992.

Strobbe D., De opvoeder, jg 82, nr 85/17, 1985.

Van Bost Fr., art. "Wensen en beloftes", in Wijs.

Barry A., in "Met Mijn armpjes open kom ik aangelopen", o.l.v. prof Stefaan Top, 1991.

Hoe in Antwerpen bij de familie Plantin-Moretus de Nieuwjaarsbrief werd “uitgevonden”

De geschiedenis van de nieuwjaarsbrief begint bij de familie Moretus te Antwerpen, op één januari 1589, de laatste Nieuwjaar van de alomgekende Christoffel Plantijn (1520-1589). Hij was op dat ogenblik zwaar ziek en de wereldberoemde drukkerij en uitgeverij stond onder een enorme druk. In Antwerpen was er een crisis die volgde op de oorlogsjaren, de religieuze troebelen en de overgave van Antwerpen in 1585. Er waren nog slechts 4 van de 16 drukpersen in werking. Toen Plantijn stierf in juli 1589, ging de Gulden Passer naar zijn schoonzoon Jan Moretus (Moerentorf) (1543-1610). Die was jong in de zaak gekomen als hulpjongen na zijn huwelijk met Martina Plantijn, en maakte sterke carrière. Zijn lijfspreuk was ‘Rex Morus’, wat volgens de traditie uit de Middeleeuwen verwijst naar de drie koningen die Jezus opzochten in Betlehem volgens de Bijbelse overlevering. ‘Rex Morus’ verwijst naar Melchior, de zwarte koning en alchemist van de Moren. Moretus gaf zijn drie oudste zonen dezelfde namen als die van de drie koningen, namelijk Melchior, Gaspar en Balthasar. Op 1 januari 1589 schreef Moretus een nieuwjaarsbrief naar zijn schoonvader Plantijn over de betekenis van de Latijnse uitdrukkingen Rex Morus en het motto Ratione Recta.

In die periode begon Nieuwjaar overal nog op een verschillend tijdstip. In het jaar 1563 besliste Karel IX dat 1 januari in het vervolg nieuwjaarsdag zou zijn. Ongeveer tien jaar later werd in de Zuidelijke Nederlanden hetzelfde beslist. In 1582 werd dan de Gregoriaanse kalender ingevoerd en werd 1 januari de nieuwjaarsdag in heel Europa. Later werd 1 januari ook de nieuwjaarsdag elders in de wereld, met tot op vandaag de zeer grote uitzondering van het Chinese Nieuwjaar.

Het drukkersmerk van Christoffel Plantin naar een ontwerp van Peter Paul Rubens.

Bekende en minder bekende Wetteraars

Emile Joseph Pierre STORMS

Hij werd in Wetteren geboren op 2 juni 1846 en overleed te Brussel (Elsene) op 12 januari 1918. Maar blijkbaar is er in Wetteren niemand die nog weet wie de man was en wat hij deed.

Van zijn jeugdijaren tot 1861 is er niets over Storms terug te vinden. We weten niet waar hij school heeft gelopen, we weten niet of hij gehuwd was en of hij kinderen had.

Op 11 december 1861 trad hij in het leger en werd ingedeeld bij het 5e linieregiment.

Op 20 juni 1870 werd hij gepromoveerd tot 2e luitenant bij het 10 regiment en luitenant bij het 9e regiment op 25 maart 1876.

Hij werd toegelaten aan de "Ecole de guerre" op 29 augustus 1878.

Als hij bijna 36 is begint zijn eigenlijke carrière. Hij werd eerst toegevoegd aan de Generale Staf en deed dienst in het Nationaal Cartografisch Instituut op 26 december 1881 en bood nadien op 25 februari 1882 zijn diensten aan de "Association International Africain".

Op zijn veertigste werd hij belast met een vierde expeditie naar oost-Afrika.

Storms verliet Europa aan boord van de "**Tanger**" om via Zanzibar op het Afrikaanse continent aan te komen.

Van aan de oostkust marcheerde hij tot aan het Tanganyikameer, een afstand van iets meer dan 1200 km.

Emile Joseph Pierre STORMS.

Deze tocht duurde van 8 juni 1882 tot 27 september 1882 vooraleer hij de post "Karema" bereikte en nadat de karavaan meerdere malen was aangevallen door krijgers van verschillende negerstammen.

Karema stond onder het bevel van een zekere Becker, die de post de naam "Fort Leopold" had gegeven.

Storms had echter de opdracht om een tweede post op te richten in Mpala op de west oever van het meer.

Op 27 april 1883 verliet hij Karema in gezelschap van een Duits wetenschapper, Paul Reichert, om via Mompaza, Mpala te bereiken.

Tot hun grote verbazing vonden Storms en Reichert in Mpala een vredelievende stam zodat het oprichten van de tweede post een eerder eenvoudige taak bleek te zijn.

Ondertussen was het al het jaar 1883 en werd Afrika verdeeld onder de Europese landen. Het oostelijk deel was het interessegebied van Duitsland terwijl koning Leopold II van België zijn oog liet vallen op de westoever van het Tanganyikameer en tot de kolonisatie van Kongo besloot. Leopold II vroeg meteen aan Monseigneur Lavigerie, de stichter van de "Witte Paters" om de missies te bemannen en riep Storms terug naar het thuisland. Hij was terug in 1885.

In 1888 keerde hij, intussen bevordert tot Luitenant-Generaal, terug naar Kongo om de slavernij te bestrijden. Het waren de glorie tijden voor de mensenhandelaars om zwarte slaven uit Afrika te halen voor de Amerikaanse markt.

Het dorp Mpala met in de achtergrond de palen omheining, of palisade, gerealiseerd door Storms.

Emile Storms zou overlijden te Brussel op 12 januari 1918. Er zijn documenten die beweren dat er ter zijner eer in Wetteren een monument werd onthuld. Van zo een monument heeft blijkbaar niemand weet. Wel werd er een bronzen borstbeeld van Storms onthuld op de Meeûs Square, te Brussel.

Bronnen

[www.expedition to equatorial africa](http://www.expedition.to.equatorial.africa)
Belgian Colonial Biography/Belgian Overseas Biography
Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen – STORMS Emile

Dringende mededeling...

“Ik vond in ‘Den Denderbode’ van 24 november 1850 een oproep aan de vinder van het hondje van de burgemeester van Wetteren, toen dacht ik Charles H. Vilain XIII.”

Karel Embrechts

Westrem...vorige eeuw.....

Bij de oprichting van de gemeenten op het eind van het Ancien Régime vormde Westrem samen met Massemen de gemeente Massemen-Westrem.

In 1899 werd die gemeente opgeheven en werd Westrem een zelfstandige gemeente. Er heerste lange tijd een rivaliteit tussen beide gemeenten, meermaals hoorde ik als kind volgende uitspraak : prachtig Massemen... maar... rijk Westrem!

De Westremnaars hadden ook een spotnaam : de Ophangers (cfr het galgenveldje op de Dries).

Arme drommels en misdadigers werden er opgehangen. In Westrem ligt het enige bewaarde galgenplein. Geen boer haalt het in zijn hoofd om dit ruige stukje grond te bewerken. Je weet maar nooit...

In de omliggende gemeenten werd destijds naar het schijnt ook gezegd : wie graag zichzelf vermoord, gaat in Westrem om zijn koord...

Westrem wordt doorklieft door de spoorweg, de E40 en de N9 en de Molenbeek.

In 1977 verloor Westrem net als Massemen haar zelfstandigheid en beide gemeenten fusioneerden met Wetteren.

Midden vorige eeuw telde Westrem ongeveer 850 inwoners. Een kleine maar zelfstandige gemeenschap.

Er waren 2 lagere schooltjes: De jongensschool op de Hoogpoort (waar nu het gebuurtehuis is), met als onderwijzers Juffrouw Alice voor het 1,2 en 3de leerjaar en Meester Uyttenhove gaf les aan de oudste jongens. Hij was hoofdonderwijzer en woonde in het schoolhuis ernaast).

De meisjesschool (opgericht in 1921) was verbonden aan het klooster (volgens de gegevens van het kadaster in 1926 opgericht in de Kerkstraat) waar 4 zusters franciscanessen woonden. Drie ervan gaven les in het schooltje : de zeer populaire Zuster Villanova kreeg alle kleutertjes van Westrem bij haar in de klas, het tweede kleuterklasje kreeg halfweg/eind de jaren '50 juffrouw Maria Schepens als kleuterleidster. Toen Zuster Villanova met pensioen ging werd zij opgevolgd door juffrouw Solange. Zuster ... (ik kan mij haar naam niet meer herinneren) nam het eerste en tweede leerjaar voor haar rekening, in het derde en vierde leerjaar gaven toen o.m. juffrouw Maria De Brouwer en mevrouw Clara Scheire les, de oudste meisjes kwamen bij Moeder Overste (Moeder Emmanuël – in de jaren '60 opgevolgd door Zuster Xaveriana) terecht. Het vierde nonnetje verzorgde het huishouden van het klooster.

Begin de jaren 1970 verlieten de nonnetjes het klooster en sloot de school haar deuren.

Pastors : E.H. Dutordoir (overleden in 1957 of 1958) – E.H. Fernand Van Meirhaeghe (°24/6/1901 , + 19/6/1987 – zeer geliefde pastoor in Westrem van 31/1/1958 – 10/7/1971) – E.H.Vereecken de laatste pastoor die in de pastorie van Westrem woonde, is ondertussen ook overleden.

Er was medio vorige eeuw veel zelfstandige activiteit in Westrem.

Er waren minstens 7 kruidenierswinkeltjes: Nelekens en Sangers Paula op het dorp, Tilde, Marie-José en Steintjens Georgine in de Dorpstraat, en op Den Dries Laura en Martha.

Twee beenhouwers : in de Dorpstraat, Lemeire – (was tot ver buiten de gemeentegrenzen bekend) en in de Ezelstraat Mutsens Riete.

Twee schilder-behangers wiens echtgenoten een winkel openhielden : Charles De Cooman (had zijn eerste winkel op de Hoogpoort, maar bouwde later een voor die tijd zeer grote winkel in de Dorpstraat), José De Bruycker had zijn winkel in de Ezelstraat.

Recht tegenover de kerk had in de jaren '50 kleermaker Van Langenhove ook een winkeltje.

Voor naaigerief, kousen, klein textiel... kon je bij Keezens Margriet en haar dochter Dille op de Hoogpoort vlakbij de spoorweg terecht.

Bij Arthur Rottiers op de Hoogpoort, juist voor de Ezelstraat, kon je electro en butaangas kopen.

Er waren ook 2 kapsters in Westrem : Liliane in het voormalige cafe van Milechu in de Dorpstraat, en Georgette in de Oudenhoek.

De boeren konden voor hun granen, zaden, meststoffen e.d. terecht bij Frans Boone en Florimond Schollaert. (beiden op de Dries) en op de Brusselsesteenweg was er een autokerkhof (Gassman).

Westrem telde ook heel wat cafeetjes....

In de volgende editie komen de cafeetjes en veel bijnamen aan beurt...

Annemie Smekens.

MEDEDELINGEN VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

Openingsdagen Heemkundig Museum Wetteren - 2018

- zaterdag 3 maart – 14 tot 18 uur
- zaterdag 7 april – 14 tot 18 uur
- zondag 22 april – 14 tot 18 uur - Erfgoeddag
- zaterdag 5 mei – 14 tot 18 uur
- zaterdag 2 juni – 14 tot 18 uur
- zaterdag 23 juni – 14 tot 18 uur – Wetterse Topdagen
- zondag 24 juni – 14 tot 18 uur – Wetterse Topdagen
- zaterdag 7 juli – 14 tot 18 uur
- zaterdag 4 augustus – 14 tot 18 uur
- zaterdag 1 september – 14 tot 18 uur – Wetteren kermis
- zondag 2 september – 10 tot 12 en 14 tot 18 uur – Wetteren kermis
- dinsdag 4 september – 10 tot 18 uur doorlopend – Wetteren jaarmarkt
- zaterdag 8 september – 14 tot 18 uur - kloefkensbrocantemarkt
- zaterdag 6 oktober – 14 tot 18 uur
- zaterdag 3 november – 14 tot 18 uur (laatste zaterdagopening in 2018)

Bijkomende openingsdagen zijn steeds mogelijk.

Steeds open op aanvraag.

Tijdens de maanden december, januari en februari blijft het Museum dicht voor opknap- en herinrichtingwerken.

Voor meer informatie: www.heemkundewetteren.be

Voor groepsbezoeken:

- walterdewolf@proximus.be
- tel. 0473/860.419

Infopunt Toerisme Wetteren:

- Markt 23
- tel. 09/366.31.04

De ontmanteling van de oude pui.

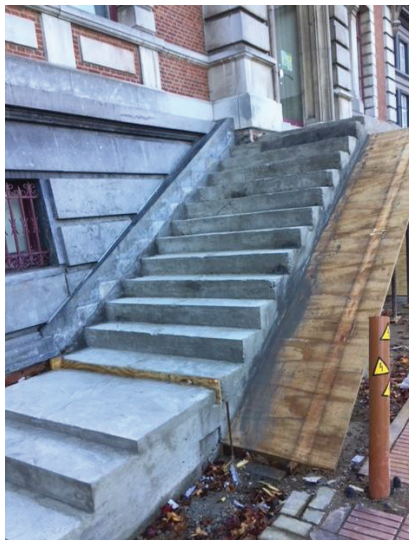
De ontmanteling van de oude pui.

De afbraak van de oude pui.

De bekisting van de nieuwe pui.

De betonconstructie van de nieuwe pui.

Wij hopen tegen de opening in maart 2018 over een vernieuwde museumingang op de Markt te mogen beschikken.

